

Приводятся примеры внедрения современных оздоровительных технологий.

Ключевые слова: физическое развитие, физическая реабилитация, дети с общим недоразвитием речи.

Pinchuk Y. V., Porodko M.I. The system of physical rehabilitation for preschool children with the general speech underdevelopment

The article reveals the state of physical development and functional state of preschool children with the general underdevelopment of speech. The author determined that the level of physical development of children with general speech underdevelopment is lower than the level of physical development of children without speech disorders. Also the indicators, which lag behind the children of studied category, were outlined.

The impact of physical rehabilitation on motility and physical development of children and their abilities in mental and verbal areas is described.

The ways of the development of motility activity and prevention of secondary layers by means of physical rehabilitation are outlined, which also positively influence on the recovery process.

The complex and differentiated system of preventive and corrective physical rehabilitation, which is available for use and recommended for implementation in pre-schools for children with speech disorders is substantiated and described.

The complex system of physical rehabilitation involves such tools as medical physical culture, physiotherapy, speech therapy and types of general and logopaedic massage, tempering procedures, methods used to improve breathing. The scheme for all tools was developed and regulated by the kindergarten day regime and consistent with the speech therapy work.

The examples of introduction of modern health technologies were given.

Keywords: physical development, physical rehabilitation, children with the general underdevelopment of speech.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2015р.

Статтю прийнято до друку 22.05.2015р.

Рецензент: д. п. н. проф. Шеремет М.К.

УДК 316.614.5-056.26

Рибак О.А.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ В СІМ'Ї БАТЬКІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Стаття присвячена аналізу теоретичних аспектів проблеми становлення особистості здорової дитини в сім'ях, де батьки мають інвалідність, з метою подальшого її практичного дослідження. Розкрито питання прав і свобод осіб з інвалідністю, закріплених законодавчо в Україні; подана коротка характеристика різних категорій людей з особливими потребами та визначені найбільш поширені проблеми тієї чи іншої категорії людей з інвалідністю; проаналізовано, як ці проблемні питання можуть впливати на функціонування сім'ї; подані загальні аспекти психологічного та особистісного розвитку дитини з метою визначення впливу фактору інвалідності батьків на цей розвиток. Зазначені характеристики зрілої особистості, - таким чином, акцентується увага на головному завданні будь-якої сім'ї (в тому числі і в сім'ї, де батьки мають інвалідність) - забезпечення фізичного та психічного здоров'я дитини,

Ключові слова: сім'я, батьки з інвалідністю, дитина з типовим розвитком, зріла особистість, людина з особливими потребами

Інвалідність як соціальне явище притаманне кожній державі. За даними Міністерства соціальної політики кількість людей з інвалідністю станом на кінець 2013 року становить 6,1 % від загальної кількості населення України [5]. Щороку фіксується збільшення кількості осіб з інвалідністю. В нашій державі неопубліковані статистичні відомості щодо таких характеристик як чисельність інвалідів за віковими групами, освітньо-кваліфікаційним рівнем інвалідів, гендерним співвідношенням тощо.

Узагальнення літературних джерел свідчить, що тривалий час в Україні категорія „інвалідність” розглядалась через призму міри втрати працездатності. Тобто, в нашій державі (як "атавізм" радянської системи соціального захисту) домінувала медична модель ставлення до інвалідності. В останні роки Україна переходить до „соціальної” моделі ставлення до інвалідності, тобто розглядає людину з обмеженими можливостями не за критерієм корисності для суспільства та мірою працездатності (хоча медична сфера також спрямована на цей аспект), а закріплює за цими особами право на реалізацію всіх своїх здібностей, потреб, прав та обов'язків на рівні з іншими громадянами нашої країни [4].

Людина з інвалідністю розглядається не лише як об'єкт реабілітаційних заходів, соціальної роботи, але й як активний об'єкт суспільного життя і творець своєї долі [5].

Держава закріплює соціальну модель „інвалідності” у наступних законодавчих актах: Конвенція ООН „Про права інвалідів”, ратифікована Україною; Конституційні гарантії: Стаття 48. Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї. Стаття 49. Кожен має право на охорону здоров'я, меддопомогу і медичне страхування; Закон України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” із змінами і доповненнями; Закон України „Про пенсійне забезпечення”; Закон України „Про

реабілітацію інвалідів в Україні" та інші [1; 4]. Проте, аналіз зазначених документів свідчить, що окремі права інвалідів, закріплені в законодавчих актах, мають декларативний характер, немає чітких механізмів їх реалізації.

У загальній педагогіці проблеми сімейного виховання є достатньо вивченими (С.Г. Карпенчук, І.П.Підласий, В.Г.Постовий, М.М.Фіцула та ін.). У корекційній педагогіці широко описуються проблеми сімейного виховання дитини з особливими потребами (С.А.Завражин, Д.Н.Ісаєв, О.В.Казаннікова, С.П.Миронова, В.Г.Постовий, А.К.Фортова та ін.). Натомість питання розвитку дитини з типовим розвитком в сім'ї батьків з інвалідністю практично не досліджено.

Оскільки проблема батьківства осіб з інвалідністю в сучасній психолого-педагогічній літературі спеціально не вивчалась, відповідно і проблема становлення особистості дитини з типовим розвитком в цій сім'ї також не досліджена. Для практичного розкриття проблеми становлення особистості здорової дитини в сім'ї батьків-інвалідів ми зробили теоретичний аналіз зазначеної проблеми, виділяючи певні блоки: інвалідність, як соціальне явище; державна політика у сфері забезпечення прав і свобод інвалідів; характеристика осіб з особливими потребами; психічний та особистісний розвиток здорової дитини, що дасть нам в подальшому змогу дослідити всі зазначені фактори на розвиток дитини. Результати аналізу висвітлимо у статті.

Зупинимось детальніше на Статті 23 Конвенції ООН "Про права інвалідів", яка визначає недопущення будь-яких проявів дискримінації по відношенню до інвалідів у питаннях, що стосуються шлюбу, сім'ї, батьківства, материнства, особистих стосунків на рівні з іншими [4]. Сімейний Кодекс України покладає на державу обов'язок створювати людині, у тому числі з інвалідністю, умови для материнства й батьківства, забезпечення охорони прав матері й батька, матеріального й морального заохочення й підтримки материнства й батьківства. За даними Міністерства соціальної політики у сім'ях, які мають проблему інвалідності, проживає 23 775 батьків з інвалідністю [5]. Це лише ті, які офіційно перебувають на обліку.

Сім'я як мала соціальна група, члени якої пов'язані родинними зв'язками, проживають разом, ведуть спільне господарство, виконує певні функції: господарсько-побутову (ведення домашнього господарства та побуту сім'ї), репродуктивну (народження дітей), виховну (передача соціального досвіду дітям), комунікативну (створення сприятливого психологічного клімату сім'ї), рекреативну (організація дозвілля в сім'ї), психотерапевтичну (емоційна підтримка в сім'ї) та інші. Всі ці функції властиві і сім'ї, де батьки мають інвалідність.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що існує типологія сімей за різними класифікаційними ознаками: за загальним складом, за кількістю дітей, сімейним стажем, типом главенства в сім'ї, національним складом, рівнем матеріального достатку, професійною діяльністю подружжя, національним складом, якістю сімейних взаємин. Також існують класифікації в основу яких покладено особливості виконання функцій сім'ї та багато інших критеріїв (Т.В. Андрєєва, М.А. Галагузова, М.Б.Євтух та ін.). Сім'ї інвалідів відносять до сімей із специфічними проблемами. Їх можна відносити до різних типів сімей в залежності від ознаки класифікації, в тому числі до благополучних чи не благополучних, і фактор інвалідності батьків не є визначальним.

В Україні вживаються заходи стосовно надання батькам-інвалідам необхідної підтримки, яка б забезпечувала формування стосунків між такими батьками та їхньою дитиною. Так, Указом Президента України від 22 жовтня 2012 р. № 609 затверджено Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року, у якій одним з основних завдань визначено забезпечення соціального супроводу батьків, які з певних причин (через тривалу хворобу, інвалідність, малозабезпеченість, безробіття тощо) не можуть належним чином утримувати та доглядати за дитиною, сімей з дітьми, де є члени сім'ї з особливими потребам. Крім того, участь у наданні психологічної підтримки батькам-інвалідам, які виховують дітей, беруть громадські організації інвалідів [5].

Чинник інвалідності батьків (нозологія інвалідності, ступінь інвалідизації, рівень адаптації подружньої пари до соціальних умов) в сукупності відсутності досконалих механізмів з законодавстві щодо забезпечення прав і можливостей інвалідів може впливати на якість виконання ними сімейних функцій. Проте, сім'ї, де батьки з інвалідністю виховують здорову дитину, є ідентичним соціальним інститутом, як і всі інші сім'ї у нашому суспільстві, виконують такі ж функції, як і решта сімей, тому

інвалідність може ніяк не позначатись на якості виконання сімейних функцій.

Сім'я є найпершим та найважливішим інститутом соціалізації дитини, в якому вона оволодіває як досвідом своєї сім'ї, так і досвід суспільства загалом. Сім'я є середовищем, де дитина формується психологічно та особистісно. Тому нозологія інвалідності впливатиме на розвиток дитини в сім'ї. Зупинимось на характеристиці таких категорій осіб з психофізичними порушеннями, як люди з порушенням опорно-рухового апарату, з порушенням інтелекту, з порушенням слуху, з порушенням зору, оскільки ці категорії є найбільш поширеними серед усіх осіб з інвалідністю, які створюють сім'ї.

Особи з вадами опорно-рухового апарату. Суттєвого значення у психології осіб з вадами опорно-рухового апарату набуває група інвалідності. С.М.Попов виділив психологічні особливості осіб з порушенням ОРА залежно від групи інвалідності [1; 3]:

інваліди I групи з дитинства - психологічно найменш сприятливий контингент. Самооцінка їх низька, ставлення до людей суперечливе. З одного боку їм властива емоційна незрілість, з іншого - їх обтяжує положення опікуваних.

інваліди II групи з дитинства відрізняються відносно психічною стабільністю. У них вища, ніж у інших інвалідів, самооцінка; вони відчувають себе найбільш особистісно сильними, найменше виражена депресивність. У цієї категорії інвалідів міжособистісні стосунки взагалі стабільні і благополучні, вони не виглядають відгородженими, ізольованими від інших людей, вони є найбільш пластичними в спілкуванні. Проте, за цим зовнішнім благополуччям можна побачити байдужість до оточуючих, недостатню емоційну включеність у взаємини з оточуючими. Характерною для них є установка на своєрідну співпрацю з інвалідами інших нозологій, розподіл на "своїх" та "чужих", причому "чужі" свідомо оцінюються нижче, ніж інваліди зі "своїм" захворюванням. Така установка ускладнює спілкування.

інваліди з дитинства III групи. У них незначне вираження дефекту, але, на противагу цьому у них спостерігається значна психологічна дезадаптація, їх самооцінка суперечлива. Зовні, на усвідомленому рівні вона є завищеною, проте це лише компенсація неусвідомленого почуття неповноцінності, відмінності від інших. Їхнє загальне ставлення до оточуючих є більш негативним, ніж у інвалідів I і II групи. При цьому вони є менш пластичними в міжособистісних контактах. Такі їх характеристики пов'язані з їх невизначеним, "проміжним" положенням між хворими і здоровими людьми.

Особливу категорію складають інваліди з порушенням опорно-рухового апарату, набутими у дорослому віці. Ці люди пережили кризу, деформацію звичних стосунків з навколишнім світом. У них, як і у інвалідів III групи з дитинства, загальне ставлення до навколишніх негативне. Особливо складні і суперечливі їх відносини із близькими людьми. Вони пасивні, зневірені в своїх можливостях щось змінити.

Ми вважаємо за доцільне зупинитись на характеристиці осіб з легким ступенем розумової відсталості, адже ця категорія осіб складає найбільший відсоток серед тих, хто страждає на розумову відсталість (70-80%). Більшість з них - це колишні учні спеціальних загальноосвітніх шкіл. Передусім у них виражений недорозвиток вищих психічних процесів, що обмежує можливості свідомого засвоєння понять, узагальнених правил, закономірностей, перенесення свого досвіду на нові ситуації, в них уповільнений темп сприймання й осмислення інформації. Спостерігаються недоліки розвитку їх особистості - помітне зниження пізнавальних інтересів, самокритичності, самостійності, наполегливості [7]. Під впливом нагальних потреб вони виявляються схильними до імпульсивних необдуманих вчинків, характерними є незрілість, інфантильність емоцій, слабкість волі, знижена спроможність докладати вольові зусилля [1]. Проте, ця категорія розумово відсталих осіб найкраще пристосована до життя в суспільстві, може оволодіти трудовою професією та вести самостійне життя.

Охарактеризуємо осіб з вадами слуху. Втрата слуху, навіть часткова, створює бар'єр між людиною і суспільством, ускладнює оволодіння знаннями і спеціальністю, обмежує трудову і суспільну діяльність, затримує розвиток особистості. У інвалідам з порушенням функції слуху найбільш суттєвим є обмеження здібності до спілкування - встановлення контактів між людьми шляхом сприйняття, переробки і передачі інформації. Тому становлення міжособистісних стосунків для людей з порушення слуху і суспільства набуває особливого значення [1]. Психологічні особливості цієї категорії осіб залежать від ступеня та часу втрати слуху, рівня розвитку мовлення.

Проблеми соціально-психологічної адаптації глухих осіб до навколишнього середовища можуть

спричинити появу вторинних дефектів. Зокрема, це може призвести до появи таких рис як ригідність, егоцентризм, відсутність внутрішнього контролю, сугестивність, менше ніж у чуючих, прагнення до співпраці, емоційна незрілість. При цьому, у жінок з порушенням слуху відмічається більша, ніж у чуючих чоловіків емоційна стабільність, кмітливість, сумлінність, менша, ніж у них, підозрілість, схильність до ризику [1].

Незважаючи на серйозний та різноплановий негативний вплив порушення слуху на розвиток особистості, навіть при найтяжчих ураженнях слухової функції, але при збереженому інтелекті, можливості всебічного розвитку особистості людини з порушенням слуху є необмеженими. Під впливом соціальних факторів, виявляючи наполегливість у подоланні труднощів, викликаних дефектом, люди зі стійкими порушеннями слуху досягають значних успіхів у різних сферах виробничої і суспільної діяльності, в реалізації своїх творчих здібностей. Тобто, у формуванні всебічно розвиненої особистості з порушенням слуху вирішального значення набуває позитивний вплив соціальних факторів [1; 3].

Найбільш значущим видом обмеження життєдіяльності інвалідів з порушенням зору є обмеження здатності до орієнтації - визначатись у часі і просторі. Як зазначає В.Д. Менделевич, люди з такими порушеннями органів чуттів стають нерішучими, боязкими, залежними від близьких. У них нерідко формуються надцінні ідеї власної дефективності, що поєднується з такими якостями особистості як принциповість, справедливість, високий рівень моральних вимог до себе й оточуючих [1; 3]. При порушеннях зору виникає ряд вторинних відхилень: відхилення у фізичному розвитку, спостерігається обмеження рухової активності; при значній або повній втраті зору порушуються координація, витривалість, швидкість і ритм рухів та ослаблюються пізнавальні процеси [7]. Зрячій людині соціальна позиція і життя незрячого уявляється більш безнадійною і трагічною, ніж це є насправді. Проте, добре адаптована незряча особистість почуває себе досить упевнено. Знову ж таки, можна говорити про те, що провідний вплив на формування повноцінної незрячої особистості надають саме позитивні умови соціального оточення [1].

Сукупність психологічних та особистісних характеристик дитини з типовим розвитком також розглядалась нами в теоретичній частині нашого дослідження. Це дасть змогу зрозуміти, як саме може впливати виховання здорової дитини в сім'ї батьків з інвалідністю на становлення її особистості.

Психічний розвиток виступає як послідовний, закономірний процес кількісних та якісних змін психіки, що відбуваються у процесі діяльності та спілкування дитини з іншими людьми та знаменують собою перехід від нижчих до вищих рівнів життєдіяльності, її структурне й функціональне вдосконалення. Розвиток психіки дитини хоча і зумовлений соціальними умовами її життя, але спирається на дозрівання організму. Поняття "формування" психічних якостей підростаючої особистості акцентує соціальну зумовленість психічного розвитку дитини в умовах суспільства [2].

Вихідними у розумінні психічного розвитку є співвідношення в дитині природного і соціального. Суспільний досвід засвоюється не автоматично, а через активність дитини. З певного етапу онтогенезу дитина навчається сама регулювати свій розвиток. Її особистість поряд з біологічними та соціальними факторами стає окремою детермінантою психічного розвитку [2]. Л.Виготський, Т.Дуткевич, Д.Ельконін, О.Скрипченко та ін. зазначають, що важливим для розвитку дитини є спадковість і соціальне оточення.

Психічний і особистісний розвиток дитини має свої періоди, кожен з яких характеризується соціальною ситуацією розвитку, особистісними новоутвореннями та провідною діяльністю. Ці характеристики потрібно враховувати для якомога безболіснішого подолання вікових криз та переходу до нового вікового етапу.

Розвиток дитини відбувається і в процесі виховання. Виховання не повинно зводитись до зовнішніх впливів (наказів, заборон тощо), а має враховувати внутрішні зміни в думках, почуттях, потребах особистості, яка формується [6]. Метою процесу навчання та виховання дитини (як соціальними інститутами, так і сім'єю) є формування психічно здорової особистості.

Л.П.Василенко, М.В.Савчин та ін. дають такі характеристики зрілої особистості [6]:

- відчуття великої потреби в духовному (духовних переживаннях, духовному зростанні, духовних діях), прагнення мати чисте сумління, творити добро для близьких людей і для загального добра, здатність до любові. Часто така особистість є наставником в організації внутрішнього життя інших людей;

- відкритість власним переживанням. Систематично особистість супроводжують вершинні (осмислення сенсу життя, своєї долі, ідеалу, свого щастя) і глибинні переживання (самозаглибленість у своє Я). Вона часто переживає тиху радість, почуття безпечності, ідентичності і впевненості в собі, засновані на вірі в те, що вона є, на внутрішній потребі в любові, прив'язаності, зацікавленості, єдності зі світом;

- усвідомлення відповідальності за своє життя, свої життєві вибори, конкретну поведінку. Особистість переконана, що ніхто і ніщо поза нею не може надати сенсу її життю, і тільки повна незалежність, реалістичність, дисциплінованість забезпечать її найефективнішу діяльність;

- різнобічний і постійний розвиток власної особистості. Усвідомлюючи, що тільки небагатьом вдається досягти цілковитої досконалості, вона постійно збагачує свій досвід, розвиває фантазію, маючи на меті досягнення життєвої мудрості;

- володіння силою Я, висока самосвідомість, глибоке і всебічне самопізнання. Виявляються вони у прагненні пізнати себе, досягти цілісності свого Я, жити гармонійно та несуперечливо;

- демократичний характер. Суттю його є максимальна толерантність у стосунках з іншими людьми, налаштованість на осягнення вічних цінностей (добра — зла, морального — неморального, щастя — нещастя, вічного — минущого);

- висока креативність (здатність до творчості у всіх сферах життя), підтримання творчості інших людей;

- відсутність нерозумних і суперечливих думок, ілюзій, деструктивних прагнень і намірів, здатність надати собі в стресовій ситуації психологічну допомогу;

- спонтанність, невимушеність, простота, природність, прагнення до справжності (автентичності), вишуканість;

- уміння жити своїм розумом і чужими переживаннями;

- конструктивність у всіх сферах життя (прагнення досягати конкретних результатів у діяльності, в житті, праця на віддалений результат).

Отже, сім'я, не зважаючи на кількісний і якісний склад, має забезпечити формування зрілої особистості за наведеними характеристиками.

Теоретичний аналіз проблеми дозволяє нам зробити наступні висновки:

особи з інвалідністю мають право, на рівні з іншими, на створення сім'ї, батьківство, материнство, особисті стосунки; окремі права людей з інвалідністю, закріплені законодавчо, мають скоріше декларативний характер, практична реалізація їх утруднена; в нашій країні не опубліковані статистичні відомості щодо кількості сімей, де батьки мають особливі потреби, відповідно не фіксуються і не розв'язуються проблеми, які доводиться вирішувати і батькам, і дітям в таких сім'ях; інвалідність батьків загалом, та причина інвалідності, зокрема, впливають на формування особливостей особистості дитини в цих сім'ях; основним завданням будь-якої сім'ї, в тому числі і такої, де батьки мають особливі потреби, є виховання психічно та фізично здорової особистості.

Отже, проблема виховання дитини з типовим розвитком в сім'ї батьків-інвалідів є практично не дослідженою, тому, в подальшій нашій роботі ми плануємо дослідити якісні зміни в особистості дитини в процесі виховання в таких сім'ях, визначити, як саме сукупність факторів (причина інвалідності, ступінь важкості певної нозології тощо) впливає на формування особистості дитини.

Використана література:

1. Бочелюк В.І. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. /В.І. Бочелюк, А.В.Турубарова. - Київ: Центр учбов. л-ри, 2011. - 264 с.
2. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навч. посіб. /Т.В.Дуткевич. - Київ: Центр учбов. л-ри, 2012. - 424 с.
3. Інтеграція молоді з обмеженими фізичними можливостями в суспільство: громадсько - правові, соціально-психологічні та інформаційно - технологічні аспекти: метод. посіб. /Є.А. Клопота, В.Б.Бондаренко, О.А. Клопота, С.А. Бондаренко. - Запоріжжя: ЗНУ, 2008. - 114 с.
4. Права людей з інвалідністю [Електронний ресурс] /Українська Гельсінська спілка з прав людини. - Режим доступу: <http://www.helsinki.org>. - назва з екрана.
5. Про становище осіб з інвалідністю в Україні [Електронний ресурс]: Національна доповідь. - Режим доступу: <http://www.rodyna.at.ua>. - назва з екрана.
6. Савчин М.В. Вікова психологія: навч. посіб. /М.В. Савчин, Л.П. Василенко. - 2-ге вид., допов. - Київ: Академ - видав, 2011. - 384 с. - (Серія "Альма - матер")
7. Синьов В.М., Основи дефектології: навч. посіб. /В.М.Синьов, Т.М.Коберник. - Київ: Вища шк., 1994. - 143 с.

References:

1. Bochelyuk V.I. Psy`xologiya lyudy`ny` z obmezheny`my` mozhly`vostyamy`: navch.posib. /V.I. Bochelyuk, A.V.Turubarova. - Ky`yiv: Centr uchbov. l-ry`, 2011. - 264 s.
2. Dutkevych T.V. Dy`tyacha psy`xologiya: navch. posib. /T.V.Dutkevych. - Ky`yiv: Centr uchbov. l-ry`, 2012. - 424 s.
3. Integraciya molodi z obmezheny`my` fizy`chny`my` mozhly`vostyamy` v suspil`stvo: gromads`ko - pravovi, social`no-psy`xologichni ta informacijno - tehnologichni aspekty`: metod. posib. /Ye.A. Klopot, V.B.Bondarenko, O.A. Klopot, S.A. Bondarenko. - Zaporizhzhya: ZNU, 2008. - 114 s.
4. Prava lyudej z invalidnistyu [Elektronny`j resurs] /Ukrayins`ka Gel`sins`ka spilka z prav lyudy`ny`. - Rezhy`m dostupu: <http://www.helsinki.org>. - nazva z ekrana.
5. Pro stanovy`shhe osib z invalidnistyu v Ukrayini [Elektronny`j resurs]: Nacional`na dopovid`. - Rezhy`m dostupu: <http://www.rodyna.at.ua>. - nazva z ekrana.
6. Savchy`n M.V. Vikova psy`xologiya: navch. posib. /M.V. Savchy`n, L.P. Vasy`lenko. - 2-ge vy`d., dopov. - Ky`yiv: Akadem - vy`dav, 2011. - 384 s. - (Seriya "Al`ma - mater")
7. Sy`n`ov V.M., Osnovy` defektologiyi: navch. posib. /V.M.Sy`n`ov, T.M.Koberny`k. - Ky`yiv: Vy`shha shk., 1994. - 143 s.

Рыбак О.А. Теоретический анализ проблемы воспитания ребенка в семье родителей с инвалидностью

Статья анализирует теоретические аспекты проблемы становления личности здорового ребенка семье, где родители имеют инвалидность. Описаны права и свободы людей с инвалидностью, что закреплены законодательством Украины; представлена короткая характеристика разных категорий людей с особыми потребностями и указаны наиболее распространенные проблемы, с которыми сталкиваются представители той или иной категории инвалидности, а также проанализировано, как эти проблемы могут влиять на выполнение семейных функций; представлены общие аспекты психологического и личностного развития ребенка с целью определения того, как влияет фактор инвалидности родителей на это развитие. В статье указаны характеристики зрелой личности, таким образом, акцентируется внимание на главном задании любой семьи - воспитание психически и физически здорового ребенка.

Ключевые слова: семья, родители с инвалидностью, ребенок с типичным развитием, зрелая личность, семейное воспитание.

Ribak O.A. The theoretical analysis of the problem upbringing of a healthy child in the family of parents with disabilities

The paper analyzes the theoretical aspects of identity formation healthy child in families where parents have a disability. Solved question of the rights and freedoms of persons with disabilities enshrined in law in Ukraine; A brief description of the various categories of people with disabilities and listed the most common problems of a category of people with disabilities, and analyzed how these problem areas can affect the functioning of the family; The general aspects of psychological and personal development of children, to determine what impact factor disability parents to this development. The article lists the characteristics of a mature person, do so, focuses on the main task of any family - the physical and mental health of the child.

Keywords: family, parents with disabilities, a mature person, a child with typical development, family education.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2015р.

Статтю прийнято до друку 23.05.2015р.

Рецензент: д. п. н. проф. Миронова С.П.

УДК 376.011.33 – 056.264

Рибченко Л.К.

ПЕДАГОГІЧНІ ВИМОГИ ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ З АУТИСТИЧНИМИ РОЗЛАДАМИ

В статті розглядається проблема інклюзивного навчання дітей, що мають аутичні розлади в загальноосвітньому середовищі. Надані педагогічні вимоги до інклюзивної освіти дітей з аутистичними розладами. Здійснено аналіз комплексного і всеосяжного впровадження інклюзивної освіти дітей з аутистичними розладами в системі навчання в Україні. З'ясовані проблеми інклюзивної освіти першорядної важливості. Зазначено, що в Україні фахівцями Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова розроблена Навчальна програма курсу «Психолого–педагогічна робота з аутичними дітьми». Проаналізовано умови успішної адаптації дитини в інклюзивному середовищі школи. Наголошено необхідність створення адаптованого середовища для повноцінного включення дитини з аутизмом в навчальний процес. Обґрунтовано необхідність наявності асистента дитини при навчально – виховному процесі дитини з аутизмом в загальноосвітньому або інклюзивному закладі. Наводяться психологічні характеристики та обов'язки педагогів, що працюють з такими дітьми.

Ключові слова: аутизм, навчальні вимоги, навчальний заклад, соціальні послуги, педагоги, вчителі, інклюзивна освіта, загальноосвітнє середовище, асистент дитини, соціальна адаптація.

Центр з контролю захворюваності і профілактики США (CDC) опублікував новий звіт, згідно якому в одній дитини з 68 є розлад аутистичного спектру (РАС). Це на 30% більше, ніж аналогічний рівень два роки тому, який становив 1 з 88. Розлади аутистичного спектру можуть стати головною причиною дитячої інвалідності. Рівні медичної допомоги, соціальної підтримки, задоволення особливих